

olyan dokumentumokat, amelyeket nem tudnak nélkülözni. Ilyen kooperáció elérése igen nehéz: a mienk létrehozásához egy évi munka kellett, s a megyei pártbizottság támogatása nélkül nem tudtuk volna megvalósítani.

Az utolsó kérdés: a könyvtáros pálya. Nagyon jó, hogy szerényen van megfogalmazva az irányelvekben a könyvtárosok igénye. A könyvtárosok nem anyagi emberek. Amikor igényekkel lépnek fel, az esetek túlnyomó többségében az intézmények érdekében, s azért küzdenek, hogy több pénz legyen az állományra, a reprogramfiai igények kielégítésére, olvasótermi férőhelyekre. Csak az utolsó helyen említik saját fizetésüket. De egyre nehezebb helyzetben vagyunk mint vezetők és általában mint intézmények is. A könyvtárakban a *káderhelyzet romlik*, a szakemberek elvándorolnak a könyvtárakból. Az egyetemi könyvtárak — a művelődési tárcához tartozó nyolc egyetemi könyvtár — helyzetét ebben az évben alaposan elemeztük, és megállapítottuk, hogy fiatalok ugyan még jönnek a könyvtárakba, de *a 30—40 év közöttiek tömegesen hagyják el a könyvtárakat*. A nyolc egyetemi könyvtárban csupán két olyan férfi van, aki 35 éven aluli. *Kádár elvtárs* éppen a mi egyetemünkben mondta el egyszer, hogy az nem bántja a pártvezetést, hogy valaki 1300—1400 forint fizetést kap, amikor munkába áll. De az bántja, hogy amikor elmúlik 30 éves, felnőtt emberré lesz és családról is kell gondoskodnia — s megfelelően tud dolgozni is, mert kellő gyakorlata van —, akkor nem tudjuk megfelelően fizetni.

A könyvtárosokkal szemben sokszor olyan követelményeket támasztanak, amelyeknek teljesítése szinte lehetetlen: legyen nagy általános műveltsége, valamely tudományterületen legyen nagy szakműveltsége, tudja azt a tudományterületet gondozni, legyen pedagógiai-pszichológiai érzéke, közel tudjon kerülni a kutatókhoz és mindez párosuljon alacsony fizetéssel, mindenről való lemondással, és az abba való *belenyugvással*, hogy *ő mindig csak a második helyet foglalja el* az életben. Ez a helyzet az egyetemi könyvtárakban különösen ki van élezve, mert pontosan tudjuk, hogy az ipari kutatóknak milyen nagy munkákat végzünk. A könyvtárosok, akik a nagy kutatási eredményeknek a létrehozásában közreműködtek, nem kapnak sem anyagi, sem erkölcsi elismerést. Ugyanígy van ez a termelésben is.

Ha azt akarjuk, hogy a szakmánkat morálisan is, anyagilag is többre becsüljék, akkor a munkánkkal minden nap, minden percben, *minden órában bizonyítani kell* a fenntartó intézmény előtt, az egyetem előtt, a termelő vállalat előtt a könyvtári munka fontosságát; *kellő időben, jó információt kell nyújtani, s akkor fokozódik a megbecsülés* is. Másfelől fontos feladat, hogy az egyetemek, a könyvtárakat fenntartó intézmények, vállalatok felismerjék a könyvtárak fontosságát, információszolgáltató szerepét. Ezen a téren nincs minden rendben, sőt nagyon nincs rendben.

Úgy gondolom, hogy csak együttes összefogással lehet eljutni ahhoz, hogy olyan könyvtárosok legyenek, akik a tudományos kutatásban, nevelésben, oktatásban, közművelődésben mindenhol helyt tudnak állni, és ahhoz, hogy a társadalom is hozzájáruljon morális és anyagi megbecsülésükhöz.

BARANYAI TIBOR

A SZOT OSZTÁLYVEZETŐJE

TEKINTSÜK LELKIISMERETI ÜGYNEK A MUNKÁSOK OLVASÁSÁT, KÖNYVTÁRI ELLÁTÁSÁT!

A SZOT és a szakszervezeti mozgalom részéről örömmel üdvözlöm a *III. országos könyvtárügyi konferencia* összehívását. Rendkívül helyesnek és szükségesnek tartjuk, hogy *a X. kongresszus után*, az országos népművelési konferencia útmutatásai alapján levonjuk a szükséges következtetéseket nevelőmunkánk ilyen fontos területére, szervezetére és hálózatára, mint a könyvtár.

A kidolgozott tézisekkel, a helyzet elemzésével, az ajánlásokkal, útmutatásokkal egyetértünk. Részt vettünk az előkészítő munkában, s a vitákban közösen határoztuk meg a továbbfejlesztés útját.

Engedjék meg, hogy mindezek előrebocsátása után néhány olyan problémáról beszéljek, amely a további előrehaladás szempontjából véleményünk szerint fontos. Rögtön kapcsolódnék az előttem felszólalt *Zsidai elvtárs* szavaihoz, s néhány szót szeretnék szólni a könyvtárak helyéről és társadalmi szerepéről. Meggyőződésem nekem

és a szakszervezeti mozgalom területén dolgozóknak, hogy *a könyvtárak a jelen pillanatban óriási eredményeik ellenére nincsenek a társadalomban őket megillető helyen. A könyvtárak társadalmi megítélésén tehát változtatni kell!*

Egyetértünk azzal a tézisekben szereplő megállapítással, hogy az elmúlt 25 év alatt a magyar könyvtárügy szinte történelmi jelentőségű fejlődésen, változáson ment át. Az eddig elért kulturális eredményeinkben a könyvtárak szerepe rendkívül fontos, egyáltalán nem lebecsülendő. Ma már olyan országos könyvtárhálózatunk van, amely értéke a magyar társadalomnak, és ma már azt is elmondhatjuk, hogy *a dolgozók életéhez szervesen hozzá nőtt az olvasás, a könyvtárak használata*. Arra is büszkék vagyunk, hogy az elért eredményekhez a maga szerény eszközeivel alkotó módon járult hozzá a szakszervezeti mozgalom, a szakszervezetek könyvtári hálózata. Büszkék vagyunk arra, hogy ma már lényegében minden üzemben és munkahelyen megtalálhatók a könyvtárak, és bár még nagyon sok a probléma, mégis nagy eredménynek tartjuk ezt aényt.

Azt is szeretném megemlíteni, hogy a szocialista országok közötti arányszámban Magyarországon vállalta a szakszervezeti mozgalom a legnagyobb mértékű közreműködést a munkások, a dolgozók könyvtári ellátásában.

Mindezeket a teljesítményeket vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a 25 év eredményei alapot adnak nekünk arra, hogy most azon gondolkodjunk, hogyan haladjunk tovább. Véleményünk szerint — ellentétben a sajtóban többször megjelenő cikkekkel — nincs semmifajta csódról szó sem a könyvtárak területén, sem pedig a közművelődés területén. Nem kell a régít eldobni, hiszen ez a régi még ma is funkcionál, s eredményesen funkcionál, hanem éppen az eddig elért eredmények és a növekvő társadalmi szükséglet figyelembevételével kell meghatározniuk a továbbfejlődés útját.

Az a véleményünk, hogy a könyvtári rendszer Magyarországon megújulhat, korszerű lehet, ha megfelelő intézkedéseket teszünk.

Mindezeket figyelembe véve mi is támogatjuk a tézisekben foglalt azon elképzelést, hogy *az eddignél megbecsültebb helyre kell állítani egész társadalmunkban* — hadd tegyem hozzá: szűkebben vett művelődéspolitikánkban, még szűkebben véve, közművelődésünkben — *a könyvtárakat*. Az előttünk álló feladatok megvalósításában nélkülözhetetlen számunkra a könyvtáraknak, mint a nevelő munka bázisainak, mint *alapotvető intézményeknek* a tevékenysége és a segítsége. Ezért nemcsak szubjektív óhaj, hanem a társadalom igénye és követelése is, hogy a könyvtárak ügyén, a könyvtárak megítélésén változtassunk. Mi messzemenően támogatjuk a könyvtári hálózat tartalmi, szervezeti fejlesztésére vonatkozó javaslatokat, támogatjuk az anyagi feltételek javítására vonatkozó jobb és alkotóbb elképzeléseket. A magunk munkájával úgy kívánunk ehhez hozzájárulni, hogy *a szakszervezeti mozgalomban is* — a szakszervezeti mozgalom hivatásának és tradíciójának megfelelően — *nagyobb figyelmet kívánunk fordítani a könyvtárügyre*. Úgy is fogalmazhatnám, hogy felül kell vizsgálnunk a szakszervezeti nevelő munka belső arányait, javítani kell ezeket az arányokat, ami azt jelenti, hogy a szakszervezeti könyvtárakat az eddignél megbecsültebb helyre kell állítanunk a tervező munka egészében, az irányításban, az anyagi ellátásban is.

Mi a szakszervezeti könyvtárakat úgy tekintjük, mint a szakszervezetek politikai feladatainak, érdekvédelmi és nevelő munkájának fontos bázisát. Úgy fogjuk fel a könyvtári tevékenységet, hogy enélkül nem tudjuk elvégezni azt az igen fontos szocialista nevelő munkát, melynek célja, hogy az emberek fejében, szívében, lelkében elvégezzük az igazi mélyszántást, hogy terjesszük közöttük a szocialista világnézetet és eszmét. A szakszervezeti könyvtárakat a szocialista szellemű nevelő munkában a *szocialista kultúra intézményének* tekintjük és minden eszközzel erősíteni kívánjuk.

Ennek érdekében már eddig is hoztunk intézkedéseket, de a magyar *szakszervezetek XXII. kongresszusára* készülve, a könyvtárosok segítségével több olyan javaslatot, továbbfejlesztési intézkedést, bizonyos normarendszer kidolgozását és egy sor más intézkedést teszünk, amely nélkül nem tudnánk előrehaladni, s amelyet valószínűleg a kongresszus is meg fog erősíteni.

A második problémakör, amihez szeretnék hozzászólni a könyvtári munka tartalmára, könyvtári munkánk céljára vonatkozik. Az országos népművelési konferencia helyesen és félreérthetetlenül leszögezte, hogy az egész közművelődésnek kiemelten kell foglalkoznia a *magyar munkásosztály kulturális felemelkedésének* segítségével. Úgy érzem, hogy az országos népművelési konferencia után most, az országos könyvtári értekezleten külön is szólnunk kell arról, hogy a magyar könyvtárügynek is kiemelkedően fontos történelmi feladata a munkásosztály kulturális felemelkedésének segítése.

Ennek érdekében már eddig is igen sokat tett az egész magyar könyvtárügy, s

benne a szakszervezeti könyvtárak is. Ezen a téren mégis igen nagy a lemaradás. Pártunk kongresszusa nem véletlenül említette még a munkáslakta települések, a munkáslakta területek, a szocialista városok, munkásszállások kulturális életének javítását, s hadd tegyem hozzá, hogy a könyvtári helyzet javítását is ezen a területen.

A könyvtárügyben az eddigénél fokozottabban kell számolni azzal, hogy a munkásosztály erőteljesen növekszik — hisz ma már a kereső lakosságnak több mint 33 százaléka munkás —, s hogy a munkásosztály társadalmunknak olyan vezető osztálya, amelynek kulturális arculata, kulturális színvonalának helyzete igen nagy befolyással van egész társadalmunkra, befolyással van az egyes osztályokra és rétegekre is. Ezért *kiemelt figyelmet és törődést követel a munkásság körében végzett kulturális tevékenység* a magyar könyvtárügy dolgozóitól is. Ez a befektetés — véleményünk szerint — busásan megtérül. Kérjük tehát a könyvtárügy minden dolgozóját, hogy *lelkiismereti ügynek tekintse* a munkások olvasását, könyvtári ellátásának javítását.

Egyetértünk mindazon törekvésekkel, hogy fogjunk össze, központosított erőfeszítéssel szüntessük meg a könyvtárügyben még meglévő fogyatékoságokat, különösen azokat a fehér foltokat, amelyek a munkáslakta településeken jelentkeznek. Külön is szeretnék szólni arról, hogy egyetértünk a tézisekkel, a jelentéssel, ahogyan feltárja — nyílt őszinteséggel — a *budapesti könyvtári helyzet* elmaradottságát. Mivel Budapest a munkásosztály fellegvára, meggondolandó, milyen összpontosított intézkedésekkel lehetne megszüntetni a budapesti könyvtári helyzet elmaradását. Egyetértünk a *Szabó Ervin Könyvtár* vezetőivel és az elmúlt napokban megjelent cikkek azon nézetével, hogy ezen a területen is csak az összefogás, a jobb együttműködés hozhat eredményt. Már eddig is nem egy tény bizonyította ezt, például a közös bibliográfiák kiadása, vásárlások, együttműködés a kerületekben. De ahhoz, hogy Budapest könyvtári helyzetén változtassunk, az országos irányító szerveknek, a minisztériumoknak, s ha kell, még a Minisztertanácsnak is segítenie kell.

Nem értünk egyet vele, s nem is támogatnánk azt a véleményt — amely a sajtóban is megjelent —, hogy valamilyen fajta összevonást hajtsunk végre. Sokkal inkább a koncentrált fejlesztés, az előrelépés, a szorosabb együttműködés irányába szükséges haladnunk.

Harmadsorban a könyvtárak nevelő, pedagógiai szerepének fokozását szeretném megemlíteni, a szakszervezeti könyvtárak mozgalmi jellegének erősítését. Azért támogatjuk az *Olvasó népért* mozgalmat és mindenfajta mozgalmat, amely újabb olvasók megnyerésére irányul, mert meggyőződésünk, hogy nem fejeződött be az a folyamat, hogy dolgozó népünkben, munkásosztályunkból, a bérből és fizetésből élőkben az eddigi eredmények erősítésével, könyvtári hálózatunk fejlesztése útján újabb és újabb olvasókat szervezzünk és meg is tartsuk őket. De azt is szeretném hangsúlyozni — ismét egyetértve *Zsidai* elvtársal —, hogy a könyvtári terület akkor tud igazán eredményeket elérni és akkor fog fejlődni, ha — szabad így fogalmaznom — hasznossá teszi magát a társadalmi, mozgalmi és gazdasági szervek előtt. Meggyőződésem, és az eddigi példák is azt igazolták, hogy *ott van kellő megbecsülés és támogatás, ahol érezni lehet a könyvtár alkotó munkáját, a könyvtári dolgozók becsületes, lelkiismeretes, odaadó tevékenységét.*

Ezzel kapcsolatosan röviden szólni kívánnék a könyvtárosokról. Teljesen egyetértek a felszólalókkal és a tézisek megállapításával abban, hogy nagyobb megbecsülést kell biztosítani a könyvtárosoknak: tekintsük őket *közvetlen politikai munkatársaknak*, fejezzük ki megbecsülésüket erkölcsileg és anyagiakban is.

Prieszol elvtársnő, a Közalkalmazottak Szakszervezetének főtársa arra kért engem: jelentsem be az értekezletnek, hogy az anyagi megbecsülés érdekében a Művelődésügyi Minisztérium és a Közalkalmazottak Szakszervezete már lépéseket tett: felmérték a helyzetet és javaslattal fordultak az illetékes párt- és kormány-szervekhez. A párt- és kormány-szervek a javaslat elvi részét elfogadták, megértették, hogy ezen a területen előre kell lépni. A jelen pillanatban ez a helyzet, s *az ötéves terv bérügyi intézkedései során* megfelelő sorrendben sor fog erre kerülni. Arra még nem vagyok felhatalmazva, hogy ennek időpontját közöljem, de úgy érzem, mindannyiunkban megnyugtató érzést kelt annak tudata, hogy a legfelsőbb párt- és állami vezetők ismerik a könyvtárosok gondját, és tesznek is a helyzet megjavításáért.

Külön szeretnék szólni a könyvtárak anyagi és társadalmi feltételeinek javításáról. *Darvas* elvtárs itt megemlítette, hogy ez ma már nélkülözhetetlen feltétele a színvonalasabb és tartalmas munkának. De azt hiszem, így általában megemlíteni önmagában még kevés. Meg kellene jelölni azokat a *legfontosabb forrásokat*, ahonnan biztosítani lehet, és biztosítani kell a fejlesztést. A mi véleményünk szerint itt két forrás kerül előtérbe. Egyrészt szükségesnek látszik, hogy az *állami költségvetés* szintjén — a nemzeti jövedelem emelkedésével párhuzamosan — növekedjék a kul-

turális terület anyagi támogatása, ezen belül a könyvtáraké is. Másrészt a jövőben építenünk kell az üzemek, a vállalatok, munkahelyek érdekeltségére is. El kell érniünk, hogy a vállalati kollektívák és vezetők saját intézményüknek tekintsék a könyvtárat, és adjanak meg részére minden támogatást. Különösen arra van szükség, hogy az üzemi, gazdasági vezetés és a szakszervezeti szervek érezzék felelősségüket, melynek szellemében — összhangban a termelési, gazdasági és szociális feladatokkal — nagyobb anyagi eszközöket bocsátanak a könyvtárak rendelkezésére a művelődésügyben.

A szakszervezeti szerveknek törvényadta különös joguk és kötelességük, hogy ügyeljenek arra, hogy a részesedési alap egyre növekvő kulturális előirányzataiból arányaiban is többlet kapjon a könyvtárhálózat fejlesztése, a meglévő könyvtárak működtetése, fenntartása és korszerűsítése.

Hozzászólásom elején említettem, hogy a tézisekkel egyetértünk. A vitákban és a szekcióvitákban azonban néhány olyan probléma is felmerült, amelyben feltétlenül szeretnénk álláspontunkat újból leszögezni.

Javaslat hangzott el arra vonatkozólag, hogy a szakszervezetek központi könyvtárai közvetlenül vegyenek részt a lakóterületi ellátásban. A jelenlegi helyzet beható elemzése alapján ezt nem látjuk célravezetőnek, mert az esetek többségében nincsenek meg a szükséges feltételek. Véleményünk szerint az a helyesebb, ha a szakszervezetek központi könyvtárai jelenlegi erejükhöz és feltételeikhez képest *elsősorban a saját hálózatuk* gondozásával, fejlesztésével, ellátásával törődnek, mert itt is jócskán van még tennivaló.

A második ilyen probléma: a szekciókban olyan igény hangzott el, hogy az üzemi könyvtárak vállaljanak már most nagyobb szerepet a lakóterületek ellátásában. Az igény elvi részével természetesen egyetértünk, azt közösen alakítottuk ki. Azonban nem győzzük eléggé hangsúlyozni, hogy csak a reális lehetőségeknek megfelelően tudunk az ilyen igényekkel egyetérteni, hiszen azok a könyvtáraink, amelyek erre képesek, már ma is részt vesznek a területi ellátásban. De a tézisek helyesen szögezik le — és az eddigi együttműködés az állami és a szakszervezeti könyvtárak között s a munkamegosztás azt is követeli meg —, hogy amennyiben az üzemi könyvtárak részt vesznek a terület ellátásában, biztosítsák számukra a megfelelő feltételeket, kapják meg a *tanácsoktól a szükséges anyagi támogatást*. Amennyiben ez nincs meg, nem kerülhet sor rá, hiszen az üzemi ellátásban is még jócskán van feladat és igen sok a gond.

Szólni kívánok — röviden — a műszaki könyvtárakkal kapcsolatos helyzetről is. A műszaki könyvtárak rendkívül sokat tettek a dolgozók, különösen a műszaki értelmiség műszaki színvonalának emeléséért. De itt nincs minden rendben. A műszaki-technikai forradalom időszakában nem érhetünk egyet azzal, hogy a *műszaki könyvtárak* még mindig nem biztosítják a nagy dolgozó tömegek, a munkások, a középkaderek megfelelő ellátását, s tevékenységük leszűkül. Tudjuk, hogy ennek az ügynek országosan rendezendő kérdései is vannak, amelyek, sajnos, öt-hat éve már húzódnak. Azt is tudjuk, hogy vannak helyek, ahol szakszervezeti könyvtáros és műszaki könyvtáros *közösen dolgozik* a közös cél érdekében. Mindenesetre úgy érezzük, ennek a kérdésnek szerepelnie kell a tézisekben is.

Bár lényegében leküzdött téves nézet, sokszor fel-feltűnik az irányításban és a könyvtárosok között is a szakszervezeti és az állami könyvtárhálózat szembeállítás, a köztük való minőségi és fontossági különbségtétel. Ez nem helyes, hanem káros, zavarja a szükséges és fontos együttműködést. Mi azzal a szellemmel értünk egyet, ahogyan a tézisek foglalkoznak a szakszervezeti könyvtárhálózattal: mint az egységes magyar könyvtárügy szerves alkotó részével, amelynek sajátos és nem lebecsülendő, nagyon fontos feladata van. Nem lehet tehát összekeverni, s főleg *nem szabad szembeállítani* e két fontos munkát és hálózatot, hiszen mindkettő az egységes magyar könyvtárügy része.

A szakszervezeti mozgalom mindent el fog követni az elképzelések megvalósításáért, nemcsak általában, hanem elsősorban saját feladatainak következetes teljesítésével.

„...mi már nem az országos könyvtári átlagokkal vagyunk versenyben, hanem a saját helyzetünkkel. A könyvtárfejlesztésben a tempónak a csökkentése a könyvvállomány romlásához, az olvasószám csökkentéséhez vezet. Könyvtárainknak minden időpontban maiaknak kell lenniök.”

Bárdi Imre

megyei tanácselnök helyettes

(Együtt. A Szolnok megyei Könyvtárközi Bizottság Tájékoztatója, 1970. 1.)